

Aktuell information

MURA

MURA-projektet (Metoder för Utvärdering av Reformen i Arbetslivet) har haft ett internationellt symposium i Lund på temat "Evaluating Social Reforms". Flera av de inbjudna deltagarna från Sverige och utlandet dök inte upp, papers kom inte ut till deltagarna i tid. Av de fyra inbjudna amerikanska forskarna kom bara en, **Michael Quinn Patton**. Denne visade sig dock vara en angenäm bekantskap. Hans publicerade arbeten liksom hans paper och kommentarer på mötet visade på en teoretiskt avancerad och framgångsrik forskare, med erfarenhet från utvärderingsforskning inom bl a sjukvården, kriminalvården, u-hjälpen. Pattons verksamhet visar att den bästa utvärderingsforskningen inte görs av sakexperter, utan av *utvärderingsforskare*.

Föremålet för symposiet var alltså MURA, och intresset för pro-

jektets forskningsresultat var stort bland de församlade. Någon tillfredsställande redovisning gavs emellertid inte. **Tore Nilstuns** inledande paper, "A Personal View of the MURA-Project" sådde förtvivlan bland åhörarna och gav upphov till spekulationer om inre konflikter i detta tvärvetenskapliga projekt, såväl av interdisciplinär som personlig art. Intrycket förstärktes av envisa rykten som gjorde gällande att ett nytt projekt var på gång, i syfte att utvärdera det förstas misslyckande.

MURA är nu inne på sitt sista år, och det får sägas höra till god ton att inte fälla några omdömen om projektets resultat förrän alla papperen ligger på bordet. Tydligt kan vi se fram emot ytterligare sex rapporter (utöver tre redan publicerade): en från vardera i gruppen ingående forskare. Vi lovar att återkomma till dessa i senare nummer.

Hattlyft

Vi lyfter på hatten, bugar och gratulerar filosofie doktorn i rätts-sociologi, **Hans Esping**. Esping, som till vardags är revisionsdirektör i Riksrevisionsverket, dispute-rade den 24 september vid Rätts-sociologiska institutionen i Lund på avhandlingen *Förvaltningsrätt och reformpolitik*.

Bortom substantiv rätt

På en konferens i rättssociologi vid University of Wisconsin, Madison, i juli i år diskuterades regleringsforskning. **Britt-Mari Blegvad**, Skandinavisk representant på konferensen, rapporterar att all utvärderingsforskning kring regleringar tagit en teoretisk *time-out* med anledning av en artikel i *Law and Society Journal* våren 1983 av **Gunther Teubner**, professor i rätts-sociologi i Florens och Bremen. I sin artikel hävdar Teubner att rättssystemet nu utvecklats förbi behovet av substantiv rättvisa och nått en nivå som kännetecknas av ett slags reflexiv rationalitet: själv-reglering, helt enkelt. En tanke i tiden, minsann, välkomnad av industrin, som gärna förespråkar avreglering. Teubner möter kritiska synpunkter på många håll, men hans idéer har fått fotfäste inom EG, där avreglering ofta blir priset för den gemensamma marknaden.

Årsmöte i Antwerpen

Mellan den 8 och 10 september avhölls årsmöte för ISA Research Committee on Sociology of Law i Antwerpen. Vård för mötet var

Centre of Sociology of Law, UFSIA (University Faculties St. Ignatius Antwerp).

Mötets första dag ägnades åt en översikt av rättssociologisk forskning i Belgien och Holland. Andra dagen rapporterades om pågående forskning i arbetsgrupper, och tredje dagen sammanfattades gruppernas arbete. Det var många år sedan årsmötet var så givande – egentligen var det för mycket av det goda. Det var svårt att välja mellan grupperna, man skulle behövt vara på tre ställen samtidigt. Gruppindelningen kom delvis att följa nationella linjer. Den ”engelska” gruppen diskuterade alternativ till formell rätt. Tyskarna och holländarna dominerade grupperna med forskning kring arbetsrätt och effekter av arbetsrättslig reformverksamhet. Rättsantropologisk forskning var temat för en annan grupp. Rättsantropologerna var till övervägande del holländare, och från det hållet avrapporterades ny och spännande forskning. Bl a presenterade professor **J. Griffith**, Universitetet i Groningen, forskning kring *adat-rätt*, den ursprungliga, oskrivna lagen i stora delar av Sydostasien. Det står klart att rättsantropologin har upplevt en renässans under 1970-talet.

Arbetsgruppen kring arbetsrättsliga frågor ägnades mest uppmärksamhet på årsmötet, och det var väl använd tid. Den forskning om industriell demokrati och medbestämmande i arbetslivet från Västtyskland och Holland som avrapporterades på mötet var uppslagsrik och intressant, både metodologiskt och teoretiskt. Frågeställningen under debatt är ju i vilken utsträckning man kan frambringa industriell demokrati genom rättsliga reformer. Även i

detta sammanhang har Gunther Teubner gjort ett uppmärksammat inlägg i debatten. I en artikel har han sammanfattat den empiriska forskning som gjorts i området, och han kommer till den inte helt okontroversiella slutsatsen att möjligheterna att påverka maktförhållandena i industrin genom lagstiftningsåtgärder de facto är mycket små, för att inte säga obefintliga. Vi ser nu fram emot en liknande sammanfattning som Teubners av den svenska forskningen i området; kanske ger de svenska forskningsresultaten upphov till en mer optimistisk och konstruktiv slutsats.

Det finns en livaktig rättssociologisk forskning i Belgien och Holland, och båda länderna var flitigt representerade på årsmötet. Dessa faktorer, tillsammans med det faktum att rättssociologi idag passerat puberteten och kommit in i ett skede som kännetecknas av kombinationen mognad och respektlös kreativitet bidrog i högsta grad till att göra årsmötet 1983 till ett av de intressantaste på lång tid.

"Soft laws" i Bremen

I mitten av november avhölls en konferens i Bremen under rubriken "A Consumer-Supplier Dialogue". Som organisatör och inbjudare stod ZERP, Zentrum für europäische Rechtspolitik, och medverkande var forskare, administratörer och politiker från flertalet EG-länder samt Sverige, alla med det gemensamt att de var speciellt inriktade på frågor om konsumentskydd och rättslig reglering. De olika deltagarna redovisade sin syn på så kallade *soft laws*, dvs regler som överlåter åt producen-

ter och distributörer att själva reglera sin verksamhet. "Självseriering" är ju ett inte helt okänt begrepp i Sverige, även om vi här har den kanske mest utvecklade konsumentskyddslagstiftningen i världen.

Deltagarländerna representerar olika sätt att angripa konsumentskyddsproblematiken, från den franska neo-korporativistiska politiken, över Irlands och Englands *Code of Conduct* till Tysklands antikartellliknande regleringsmodell. Vi fick höra om de olika strategiernas för- och nackdelar, kanske främst nackdelarna. I Irland t ex kan åklagaren i konsumentärenden ingripa endast i fall av vilseledande marknadsföring; i alla andra fall av konsumentbedrägerier måste den fördelade konsumenten starta en civilprocess för att få rättelse. I Tyskland har konsumentskyddsmyndigheten helt misslyckats att med rättsliga medel angripa brott mot marknadsförings- och konsumentlagstiftningarna. Allmänt uttryckte man missmod, och på många håll fruktade man att den nuvarande ekonomiska och politiska situationen skulle tvinga fram avreglering av detta för den enskilde så viktiga område.

Så också i Sverige. **Thomas Uterström** från Konsumentverket pekade på konkreta tecken i tiden som antyder kommande nedskärningar av verkets verksamhet. Två andra svenska deltagare, professor **Ulf Bernitz** vid Juridiska institutionen, Stockholms universitet, och direktör **Sten Tengelin** vid Näringslivets Delegation för Marknadsrätt (NDM), hade däremot en positiv inställning till systemet med självreglering och skulle gärna se att en försöksverksamhet kom igång på dessa grunder.

Vi vill i detta sammanhang uppmärksamma riktlinjekommitténs betänkande *Konsumentpolitiska styrmedel – utvärdering och förslag* (SOU 1983:40). Riktlinjekommittén tillsattes 1979 med uppgift att se över styrmedlen för producentpåverkan, dock utan att ifrågasätta eller överväga ändringar i de övergripande principerna för det producentpåverkande arbetet. Kommitténs ordförande var professor **Solveig Wikström**, och bland ledamöterna finner vi såväl **Bernitz** som **Tengelin**. Betänkandet är en ovanligt lättpenetrerad tegelsten, och inte minst för en rättssociolog erbjuder boken en rad intressanta uppslag. Texten ger vissa bilagor en god bild av regleringsverksamheten i området.

Den kritiske läsaren reagerar nog på den idylliska bild som målas upp av konsumentskyddet i Sverige. Som rättssociolog efterlyser man en grundlig undersökning av klagomålen som avgörs på första nivå, samt ett noggrant system för registrering av farliga produkter, genom ett bättre samarbete mellan sjukvårdens rapporteringssystem och Konsumentverket. Dessa krav framkommer också på vissa ställen i betänkandet.

Domsmotiveringar

Vi noterar att den outtröttlige professorn i Allmän rättslära i Lund, **Aleksander Peczenik**, vars internationella konferens om rättsteori och vetenskapsteori vi puffade för i förra numret, under hösten hållit i en serie föreläsningar under rubriken "Domsmotiveringar i Norden". Jurister och domare från alla typer av domstolar har varit i Lund för att diskutera denna fråga.

Bland gästerna har bl a **Torstein Eckhoff** och **Stig Strömholm** kunnat noteras.

Under seriens gång har vi bl a fått veta att domsmotiveringar egentligen inte är någon riktig källa för förståelse av rättsbildningen, utan snarare produkten av en massa omständigheter, där lagen och omständigheterna i det enskilda målet trängs med bl a tidsbrist och resursknapphet. "Vi har inte tid att skriva utförliga domsmotiveringar." "I lägre instanser har vi inte underlag för att skriva utförliga domsmotiveringar, och på högre nivå, i jämförelse med USA:s Högsta Domstol, har vi inte kompetensen." Vad som framkommit är att det med tiden utvecklats en ganska invecklad teknik för att "producera" domslut.

Diskussionerna har bitvis varit så spännande att man önskar att de spelats in och arkiverats för framtida bearbetningar och analyser.

10 års rättssociologi

Lsåret 1982/83 markerade 10-årsjubileum för det rättssociologiska centret vid Antwerpens universitet (UFSIA). I en liten skrift med anledning av jubileet presenteras centret och den forskning som bedrivits under 10 års verksamhet.

Centrets målsättning är att kritiskt granska förhållandet mellan det rättsliga systemet och samhället, i syfte att skapa en djupare förståelse för rätten, hos jurister liksom hos sociologer. Forskningen har koncentrerats på tre huvudområden: (1) "Knowledge and Opinion About Law", (2) "Studies of Concrete Institutions Inside the

Feild of Family Law", och (3) "Administration of Justice". Under dessa huvudrubriker finns en rad avslutade eller pågående forskningsprojekt. Publikationslistan upptar 17 titlar.

Presentationsfoldern är på engelska och kan rekvireras från Centre of Sociology of Law - UFSIA, Prinsstraat 13, B-2000 ANTWERPEN, Belgien.

ZERP i Bremen

Zentrum für europäische Rechtspolitik (ZERP) inledde sin verksamhet i april 1982, och har redan hunnit skapa sig en profil som ett av Europas mest intressanta rätts-sociologiska forskningsinstitut. Dess forskning ska enligt förut-sättningarna vara "interdisciplinary oriented, with particular emphasis on jurisprudential and socio-legal research and consultation in politically relevant areas of European development".

Forskningsverksamheten vid ZERP grupperar sig runt fyra huvudlinjer. 1. Marknadsmisshandeln och konsumentskydd (fem projekt); 2. Industriell demokrati (fyra projekt); 3. Alternativ till rättslig styrning och konfliktlösning (två projekt); samt 4. Konsultverksamhet, som bedrivs av ZERP:s personal.

Personalen omfattar 18 forskare, däribland tre *Direktoren*, professorerna **Volkmar Gessner**, **Christian Joerges** och **Norbert Reich**.

En grundlig presentation av centret, dess forskare och forskningsprojekt ges i *Centre for European Legal Policy - Concepts, Projects, Personnel* ZERP Diskussions-Papier 4/83. Den kan bestäl-

las från ZERP, Universitätsallee, GW 1, D-2800 BREMEN 33, Väst-tyskland.

Rättssociologi i Australien

I Australien har två nya rättssociologiska tidskrifter sett dagens ljus under det senaste året. De är *Australian Journal of Law and Society* och *Law in Context; a socio-legal journal*. Enligt de redaktionella inledningarna i de respektive tidskrifternas förstanummer anges att de startats för att vara ett forum för diskussion i syfte att bryta den traditionellt doktrinära rättsvetenskapliga synen på rätten, att sätta in rätten i ett större samhälleligt sammanhang. Vi erinrar oss att *Tidskrift för Rättssociologi* i sitt första nummer resonerade längs samma linjer.

Australian Journal of Law and Society Vol 1 No. 1 1982 innehåller följande artiklar: "Soft Values, Policy Analysis and the Legal Process" (av **Chris Arup**), "Social Security Reviews and Appeals in Australia" (av **Terry Carney**) och "The Historical Role of Law in the Regulation of Employment" (av **Adrian Merritt**). Dessutom recenserar ett tiotal böcker.

Tidskriften utges av lärare, forskare och studenter vid School of Law, Macquarie University, North Ryde, NSW, Australia 2113. Uppgift om periodicitet saknas, under rubriken "Subscription" står "\$A 8 per copy".

Law in Context publiceras av LaTrobe University Press, LaTrobe University, Bundoora, Vic. 3083, Australia. Redaktör är **Oliver Mendelsohn**. Tidskriften ska utkomma med ett nummer per år

under 1983 och 1984, för att från och med 1985 publiceras halvårsvis.

I numret från 1983 ingår bl a "Pornography, Offensiveness and the Williams Report" (av **C.L. Ten**), "A Marxist Theory of Law?"

(av **Eugene Kamenka**) och "Signposts or tombstones? Reflections on recent works on the anthropology of Law" (av **Martin Chagnock**), samt recensioner.

Numret kostar \$A 14.95 inkl flygfrakt.



